

Modalități de optimizare a procesului de indexare a documentelor intrate în colecția Bibliotecii Republicane Științifice Agricole

Viorica Lupu
Liubovi Karnaeva

Automatizarea tehnologiilor de bibliotecă, în special a celor ce țin de prelucrarea documentelor, impune bibliotecilor elaborarea unor concepte vis-a-vis de componența resurselor lingvistice necesare pentru funcționarea eficientă a sistemelor automatizate de bibliotecă. Un loc aparte în acest context revine armonizării resurselor de indexare postcoordonată și precoordonată, care în mare parte determină calitatea informației livrate.

Dacă gradul de elaborare a resurselor de indexare precoordonată este satisfăcător, apoi resursele postcoordonate rămân a fi o problemă pentru bibliotecă, implicându-le în activități mai puțin tradiționale.

Una din problemele centrale, cu impact ulterior asupra calității prelucrării documentelor și a regăsirii informației, este determinarea strategiei de indexare a documentelor, majoritatea bibliotecilor optînd pentru indexarea coordonată normalizată, care permite evitarea zgomotului și pierderilor informaționale.

La alegerea strategiei de indexare se ține cont de mai mulți factori, inclusiv și tipul bibliotecii, punîndu-se accent pe indexarea controlată, adică indexarea cu verificare după tezaur, care duce la creșterea probabilității de coincidență a caracterizării prin aceeași termeni a documentelor intrate în sistem și a cerințelor de informare adresate sistemului.

Au fost analizate mai multe vocabulare controlate, inclusiv tezaure în domeniul agriculturii, în rezultat fiind selectate: tezaurul multilingv agricol AGROVOC și Tezaurul agricol al Bibliotecii Centrale Științifice Agricole a Rusiei ca instrumente de lucru utilizate în procesul de indexare a documentelor. În practica de lucru au apărut bariere lingvistice în ceea ce privește utilizarea acestor tezaure, astfel simțindu-se necesitatea elaborării tezaurului de termeni agricoli în limba română.

În acest context, BRȘA a inițiat **elaborarea propriului tezaur** bazat pe metodologia celor 2 tezaure selectate. Inițial s-a mers pe calea elaborării minitezaurelor specializate într-o anumită ramură a agriculturii care să fie mai tîrziu integrate într-un singur tezaur. Odată cu creșterea volumului de termeni s-a renunțat la această metodologie, deoarece relațiile de asociere ne trimiteau la alte domenii și, astfel nu se putea reflecta strict doar domeniul respectiv, fapt care a determinat elaborarea directă a tezaurului specializat în domeniul agriculturii numit AgroThesaurus.

AgroThesaurus prezintă un tezaur de termeni agricoli în limba română ce conține la moment peste 3000 de descriptori. Descriptorii, avînd echivalență în limbile rusă și engleză, facilitează și prelucrarea documentelor în aceste limbi, intrate în colecția bibliotecii, precum și indexarea documentelor în sistemul AGRIS.

O altă modalitate de perfecționare a indexării a fost **determinarea ideilor cheie și a etapelor procesului de indexare**. Au fost identificate 3 idei cheie:

- Exhaustivitatea.** Indexatorul trebuie să se asigure că termenii selectați acoperă toate subiectele ce sunt reflectate în document.
- Specificitatea.** Indexatorul trebuie să selecteze termenii ce corespund întocmai subiectului documentului.
- Coerența.** Toți indexatorii trebuie să-și dea străduința de a atinge un nivel uniform de exhaustivitate și specificitate pentru documentele indexate.

În scopul obținerii unei indexări calitative, **utilizăm o schemă logică** pentru identificarea și selectarea tuturor conceptelor relevante din document. Conform acestei scheme indexatorul trebuie să răspundă la o serie de întrebări:

DESPRE CE? (OBIECTE)	Ce obiecte importante sunt menționate în document? Persoane, animale, plante, produse, organizații, întreprinderi, echipamente, părți ale plantelor, părți ale corpului animalelor, substanțe, agenți, fenomene, etc.
DESPRE CE? (ACTIVITĂȚI)	Care sunt activitățile, procesele, acțiunile descrise în document în legătură cu «OBIECTELE» identificate?
DE CE? (REZULTATE)	Care este scopul și rezultatele activităților?
UNDE? (LOCALIZARE)	Care este locul de desfășurare a acțiunii? Țara, regiunea, lacul, râul, mediul acvatic, ecosistemul forestier, biocenoza etc.

Stabilirea echilibrului între exhaustivitate și specificitate.

Între acești doi indicatori există o corelație strânsă, dar este destul de dificil de a stabili cantitatea lor. Un nivel de exhaustivitate înalt al indexării ne conduce la o plenitudine înaltă și o precizie joasă și, invers, un nivel jos al exhaustivității ne conduce la o plenitudine joasă și o precizie înaltă. La fel este și pentru nivelul de specificitate. Odată cu creșterea nivelului de specificitate plenitudinea scade, iar precizia crește și invers dacă scădem nivelul de specificitate plenitudinea crește și precizia scade brusc.

La stabilirea acestor indicatori s-a luat în considerație efectul previzibil pe care îl au indicatorii asupra eficacității de regăsire a informației, precum și specificul bibliotecii. Am ajuns la concluzia că raportul dintre precizie și plenitudine se consideră suficient când precizia constituie 45%, iar plenitudinea - 55%. Urmărirea unui nivel constant de exhaustivitate și specificitate necesită un efort analitic și o înțelegere meticuloasă și profundă a fiecărui document ce este supus indexării.

Un factor important ce influențează în mod deosebit calitatea indexării este **competența indexatorului**. Indexatorul trebuie să cunoască domeniul corespunzător documentelor pe care le analizează, terminologia de specialitate, metodologia de indexare. În cadrul BRȘA a fost creat grupul de lucru al indexatorilor. Grupul se întrunește în ședințe sistematice unde se iau în dezbateri diverse probleme ce apar în procesul indexării, se fac propuneri, se iau decizii. Aceste întruniri reprezintă o activitate în echipă și o conlucrare între indexatori, ceea ce duce la atingerea coerenței necesare în indexare.

Un impact pozitiv asupra indexării îl constituie și colaborarea indexatorilor cu cadrele universitare, specialiștii în domeniu, precum și cu utilizatorii în scopul reducerii combinațiilor false de descriptori și eliminării riscurilor unor regăsiri nereușite.

Se știe deja, că calitatea indexării este determinată de resursele lingvistice. **Baza lingvistică** a procesului de indexare controlată în BRȘA cuprinde următoarele documente:

- Q Minatezaurul de termeni agricoli în limba română "AgroThesaurus";
- Q Tezaurul agricol multilingv AGROVOC, care conține peste 28 000 descriptori și ne servește ca bază metodologică la elaborarea AgroThesaurusului și la indexarea documentelor în baza de date internațională AGRIS;
- Q Tezaurul agricol al Bibliotecii Centrale Științifice Agricole a Rusiei;
- Q Dicționare specializate (de ex. Dicționarul agricol în 8 limbi, Dicționarul de zootehnie, Mica enciclopedie agricolă etc.), dicționare lingvistice, terminologice, documente științifice de valoare etc;
- Q Standarde: STAS 12598:2003 Informare și documentare. Metode de analiză a documentelor, de determinare a conținutului lor și de selectare a termenilor de indexare și SM SR ISO 2788:2005 Documentare. Reguli generale pentru elaborarea și dezvoltarea tezaurilor monolingve,
- Q Instrucțiuni, manuale, ghiduri în variantă electronică privind indexarea documentelor.

Avantajoasă pentru procesul de indexare este și **aderarea la grupul de discuții on-line AGROVOC**, prin intermediul căruia suntem informați asupra schimbărilor survenite în tezaurul agricol multilingv AGROVOC, obținem link-uri la diverse pagini web, precum și ni se oferă posibilitatea de a adresa întrebări în scopul elucidării problemelor legate de utilizarea tezaurului și de a propune termeni noi pentru a fi incluși în tezaur.

Experiența bibliotecii noastre privind prelucrarea documentelor ne-a demonstrat utilitatea individualizării resurselor lingvistice din perspectiva asigurării unei funcționări eficiente a sistemelor automatizate de bibliotecii.

SIBIMOL: tendințe și realizări

Andrei Sușcov,
șef Centru SIBIMOL

Scopurile globale ale SIBIMOL-ului:

- R Democratizarea accesului populației la resursele informaționale ale bibliotecilor din republică;
- R Crearea Bibliotecii Virtuale a Moldovei;
- R Excluderea dublării proceselor de catalogare și asigurarea informației asupra localizării și evidenței documentelor aflate în bibliotecile din Moldova;
- R Utilizarea standardelor și metodelor noi de catalogare și programare;

- R Crearea modului de împrumut interbibliotecar;
- R Asigurarea informațională în baza modului OPAC, conectat la Catalogul Colectiv, ce va permite accesul la informație pentru toate categoriile de utilizatori.

REALIZĂRI

Ø Bilanțuri 2005

- P Pe data de 29 iulie 2005 a fost încheiat contractul dintre firma producătoare soft-ului SIBIMOL "IME România" și BNRM;